

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

Vijeće za kler • Ured za život i obitelj • Vijeće za katehizaciju i novu evangelizaciju

CRKVA JE BOŽJA OBITELJ U SVIJETU

- *Deus caritas est*, br. 25 -

O MOGUĆNOSTIMA PASTORALA OBITELJI

»IZ SRCA EVANĐELJA«

Peti pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike

Zagreb, 24. i 25. veljače 2016.

NADBISKUPIJSKI PASTORALNI INSTITUT
Zagreb, Kaptol 29a

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

Vijeće za kler • Ured za život i obitelj • Vijeće za katehizaciju i novu evangelizaciju

CRKVA JE BOŽJA OBITELJ U SVIJETU

- *Deus caritas est*, br. 25 -

O MOGUĆNOSTIMA PASTORALA OBITELJI

»IZ SRCA EVANĐELJA«

Peti pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike

Zagreb, 24. i 25. veljače 2016.

NADBISKUPIJSKI PASTORALNI INSTITUT
Zagreb, Kaptol 29a

Prve godine braka, u kojima parovi rastu u svijesti svoga poziva i poslanja, veoma je važno te istodobno teško vremensko razdoblje. Stoga se zahtijeva pastoralno praćenje koje se nakon slavlja sakramenta ženidbe mora nastaviti. Župa je mjesto u kojemu iskusni parovi mogu biti na raspolaganju mlađima i to po mogućnosti u okviru udruženja, crkvenih pokreta i novih zajednica. Neka se poziva parove na česte i redovite susrete kako bi im se omogućio rast duhovnoga života te im se osigurala solidarnost u konkretnim životnim izazovima. Osobni susret s Kristom u čitanju Božje Riječi, u zajedništvu i u vlastitom domu, najprije u obliku "lectio divina", izvor je nadahnuća svakodnevna djelovanja. Liturgija, pobožnost te euharistijska slavlja s obiteljima i za obitelj jačaju duhovni život i misionarsko svjedočanstvo obitelji.

Relatio Synodi, O pozivu i poslanju obitelji u Crkvi i današnjem društvu, br. 60.

CRKVA JE BOŽJA OBITELJ U SVIJETU

O mogućnostima pastoralne obitelji “iz srca Evanđelja”

Peti pastoralno-katehetski kolokvij za svećenike ove je godine u znaku razmišljanja o obitelji. Naravno, i ne samo to. Obitelj je, onako kako je to poželjela prošlogodišnja Opća redovita sinoda biskupa, shvaćena kao subjekt pastoralnog djelovanja (usp. *Relatio synodi*, br. 93.). Ona je, prisjećajući se riječi Pape u miru Benedikta XVI. za vrijeme pohoda Hrvatskoj prije pet godina, “mala Dvorana posljednje večere”. Obitelj kao tema ovogodišnjega Kolokvija očekivani je nastavak Kolokvija održanog prošle godine na temu *Pastoral braka i obitelji s posebnim osvrtom na pastoral zaručništva*. Onako kako je Izvanredna sinoda biskupa (2014.) prethodila spomenutoj Općoj sinodi, tako je i prošlogodišnji Kolokvij, na poseban način svojim tematskim izborom, otvorio put ovogodišnjem Kolokviju.

Zanimljivo je promatrati činjenicu da se Crkva, od ustroja Sinode biskupa na Drugom vatikanskom saboru (usp. *Christus Dominus*, br. 5.), osim na izvanrednim sinodama, na općim i redovitim sinodama okupila četrnaest puta. S obzirom na povijesni pregled tema kojima su se sinodski oci bavili, važno je uočiti da su dvije teme zadržale prioritet: kršćanski brak i obitelj te evangelizacija. Na određeni način, smijemo ustvrditi, ovom posljednjom Sinodom *Poziv i poslanje obitelji u Crkvi i današnjem društvu* te se dvije važne teme stapaju u jednu. Tako postaje jasno zašto će Papa Franjo nazvati obitelj “misionarskim učenikom” (usp. *Evangelii gaudium*, br. 120.), a opet ostati na tragu svoga prethodnika koji poslanje Crkve razumije kao poslanje Božje obitelji u svijetu (usp. *Deus caritas est*, br. 25.). Tom isprepletanošću obitelji i Crkve, svakodnevnoga života i vjere, ranjivosti i otkupljenja, protkan je cijeli dokument Sinode. On u tom smislu najprije poziva Crkvu da sluša i čuje obitelj, što je i tema prvoga poglavlja. Stavljajući obitelj u Božji plan, dokument tumači obitelj kao sliku Božju koji u svojoj najdubljoj nutрини nije osamljenost

nego obitelj. “Budući da u sebi ima očinstvo, sinovstvo i bit obitelji koja je ljubav... Bog je zajedništvo osoba” (*Relatio Synodi*, br. 38.) te nastavlja: “U ljudskoj obitelji, od Krista okupljenoj, iznova se očituje slika Presvetoga Trojstva”. Posljednji brojevi dokumenta određeni su razmišljanjem o mogućnostima evangelizacijskoga i pastoralnog rada s obiteljima, ali i traženja puta na kojemu će se sama obitelj pokazati navjestiteljicom Riječi Božje. Upravo ti brojevi podsjećaju na davno zaboravljenu misionarsku metodu rane Crkve koja nije poznavala samo “profesionalne” misionare poput Pavla nego misionare koji su “kapilarno” širili kršćanstvo u svakodnevnom životu i u svakodnevnim situacijama. To se događalo u obitelji i po obitelji i rodbini, s prijateljima i poslovnim kolegama te po njihovu svjedočanstvu kao i s bračnim parovima, odnosno po njima (usp. 1 Kor 16,19).

Današnja pastoralna i katehetska promišljanja koja obitelj shvaćaju kao subjekt navještaja vjere, onda i temeljnom opcijom za daljnje normativno ponašanje članova obitelji, tumače da obitelj doista može “kapilarno” pridonijeti procesu navještaja vjere. Prije nego se to dogodi, smatraju mnogi, moraju se ispuniti neki kriteriji. Prvi je među njima kriterij unutarnje vlastite komunikacijske strukture. Naime, svaki oblik komunikacije vjere u obitelji odraz je općih komunikacijskih procesa obitelji i na njima se mora graditi. Na temelju takvoga shvaćanja navještaja vjere, vjerski relevantni procesi u obitelji najčešće nisu rezultat apstraktnih koncepata vjere. Zahtjevi kršćanske vjere često su irelevantni za obiteljsko usmjerenje, upravo zbog nepostojanja dodirnih točaka, susreta kršćanske vjere općenito i stvarnih obiteljskih prilika. Tamo gdje kršćanska vjera ne nudi jasne odgovore, dovodi se u opasnost da u potpunosti postane irelevantna. Ona ne mora nužno postati svakodnevnom temom razgovora, ali se svaki svakodnevni razgovor temelji na principima kršćanske vjere.

Nadalje, izgradnja kršćanskoga identiteta unutar obitelji mora se temeljiti na dubokoj duhovnoj povezanosti i odnosima između roditelja i djece, odnosno mladih. Ta duhovna povezanost stavlja pred pastoralna i katehetska promišljanja zadaću preispitivanja svjedočanstva kršćanske vjere kao elementarnog čina naviještanja vjere. U tom smislu biva jasno da, s obzirom na stvaranje i odgoj kršćanskoga identiteta, odnosi (na različitim razinama) idu „ruku pod ruku“ sa svjedočanstvom života u vjeri. Uz to treba spomenuti i činjenicu da, kako je obitelj „kućna Crkva“, kršćanska se vjera unutar nje shvaća i kao stalni životni proces koji bi trebao biti tumačen u odnosu prema soteriološkoj dimenziji kršćanske ponude. To drugim riječima znači da tek ondje gdje kršćanska vjera, odnosno njezini sadržaji, pokazuju putove osmišljenoga života u vjeri, koji je opet nošen otajstvom otkupljenja, soteriološka

relevantnost katehetskoga djelovanja unutar obitelji može biti vidljiva i „dotaknuta“ u kontekstu prihvaćenosti zahtjevnosti vjere.

Naravno, na ovom mjestu nismo u mogućnosti razmišljati o mnogim elementima koji obitelj čine “vrelom” kršćanskoga zajedništva. Postaje nam jasno da, ako želimo razmišljati o obitelji kao subjektu pastoralnoga i katehetskoga rada, nužno moramo razmišljati o onome što nam je činiti da takvu obitelj odgojimo. Ili ju barem na tom putu podržimo. Posebno je to važno ako na umu imamo sliku župe, odnosno župne zajednice koja bi trebala biti oblikovana poput obitelji.

Osnovni sadržaj obiteljskog pastorala jest pomoć supruzima i obiteljima da razvijaju svijest o tome da su brak i obitelj za njih posebni Božji poziv i posebno Božje poslanje u svijetu i u Crkvi, te da oni, svjedočeći vjernost evanđelju u stanju u kojem se nalaze, izgrađuju civilizaciju ljubavi i tako pridonose rastu kraljevstva Božjega. Bračni i obiteljski život jest poziv i zvanje u Crkvi i u svijetu, poziv i zvanje kojim supruzi i cijele obitelji svjedoče Krista uskrsloga prema Gospodinovoj riječi:

»Vi ste tomu svjedoci« (Lk 24,48; usp. Dj 1,8).

Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj, br. 50.

Program Petog pastoralno-katehetskog kolokvija

SRIJEDA • 24. veljače 2016.

10,00 **Molitva**

POZDRAVNA RIJEČ

Kardinal Josip BOZANIĆ,
nadbiskup zagrebački i metropolit

mons. Mate UZINIĆ,
biskup dubrovački i predsjednik Vijeća HBK za život i obitelj,
u ime predsjednika HBK, mons. Želimira Puljića, zadarskog
nadbiskupa

UVODNE MISLI U RAD KOLOKVIJA

mons. Vjekoslav HUZZAK, biskup bjelovarsko-križevački i
predsjednik Vijeća HBK za kler

10,45 -11,45 ***Obitelj u Hrvatskoj.***

Orisi društvenih i kulturnih promjena obitelji kao zajednice,
doc. dr. sc. Ivan ŠIMOVIĆ

Tematska rasprava

11,45 – 12,15 Odmor

12,15 – 13,15 ***Temeljni naglasci Redovne biskupske sinode
o obitelji (2015.),***

mons. Tomo VUKŠIĆ, vojni ordinarij u BiH

Tematska rasprava

13,15 – 15,00 Odmor/Ručak

15,00 – 16,00 ***Obitelj – vrelo zajedništva,***

mons. Renzo BONETTI

16,00 – 16,15 Stanka

16,15 – 17,45 ***Načini i modeli obiteljskoga pastoralno-katehetskog rada,***

mons. Renzo BONETTI

Tematska rasprava

18,15 **EUHARISTIJSKO SLAVLJE**

Predvodi: mons. Mate UZINIĆ,

biskup dubrovački i predsjednik Vijeća HBK za život i obitelj

19,30 Večera

8,30 **Molitva**

Uvodne napomene u rad Kolokvija

8,45 - 10,00 **Obitelj – budućnost župne zajednice.**
O zajedničkom hodu „kućne Crkve“ i župne zajednice,
vlč. mr. Robert ŠRETER

Tematska rasprava

10,00 – 10,30 Odmor

10,30 – 12,00 **RAD U SKUPINAMA**

1. Župne zajednice obitelji u Hrvatskoj:
iskustva i perspektive
2. Praćenje mladih obitelji, obiteljske i roditeljske škole
kao modeli rada s obiteljima na biskupijskoj razini
3. Rani posliježenidbeni pastoral
u okviru župne zajednice
4. Crkvena bračno-obiteljska savjetovališta
i suradnja sa župnim zajednicama
5. Uloga udruga, pokreta i zajednica
u posliježenidbenom pastoralu
6. Sustavni pristup posliježenidbenom pastoralu:
model Đakovačko-osječke nadbiskupije

12,00 – 12,15 Stanka

12,15 – 13,45 **RAD U SKUPINAMA – drugi dio**

14,00 – 15,00 Završna rasprava i zaključci

SINTEZA KOLOKVIJA

mons. Đuro HRANIĆ, nadbiskup đakovačko-osječki i
predsjednik Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju

15,00 Ručak

MOLITVA ČASOVA

SREDNJI ČAS – srijeda, 24. veljače 2016.

R. Bože, u pomoć mi priteci. Slava Ocu. Kako bijaše.

Himan: Iz vjere Božje živimo,
Potpomognuti ufanjem:
A sad u žaru ljubavi
Svi Kristu slavu pjevajmo!

O trećem času Krista su
Za žrtvu na križ povelili
Da s križa Pastir brižljivi
Sve ovce svoje prikupi.

Od duga sveg Otkupitelj
Oslobodi nas žrtvom svom
Zamolimo ga ponizno,
Od svijeta nek nas izbavi.

U Duhu sad zazovimo
Po Kristu Oca svojega!
O moćna sveta Trojice
Pomozi svojim slugama! Amen.

Psalmodija

Ps 119 (118), 57-64. VIII. (Het)

Ant. Ovo su dani obraćenja:
oslobodimo se grijeha i spasimo duše svoje.

Dio je moj, Gospodine – rekoh - *
da tvoje čuvam riječi.
Svim srcem lice tvoje ganuti hoću.*
smiluj mi se po svom obećanju.

Promislio sam putove svoj*
 i k tvojem sam svjedočanstvu
 upravio noge.
 Hitam i ne oklijevam*
 da zapovijedi tvoje čuvam.

Opletoše me užeta grešnika,*
 ali tvoga Zakona ja ne zaboravljam.
 U ponoći ustajem da te slavim*
 zbog pravednih tvojih odluka.

Prijatelj sam svima koji te se boje*
 i koji tvoje čuvaju naredbe.
 Dobrote tvoje, Gospodine, puna je zemlja;*
 nauči me odredbama svojim.

*Ps 55 (54), 2-15. 17-24. Molitva nakon izdajstva prijateljstva
 Isusa spopade užas i tjeskoba (Mk 14,33).*

I.
 Čuj, Bože, molitvu moju, +
 ne krij se molbi mojoj.*
 obazri se na me i usliši me !
 Mučim se u svojoj tjeskobi, +
 zbuni me vika dušmanska*
 i tlačenje grešničko.
 Navališe na me nesrećom,*
 bijesno me progone.
 Srce mi je ustreptalo,*
 i strah me samrtni spopade.
 Užas me i trepet hvata,*
 groza me obuze.

Zavapih: “ O, da su mi krila golubinja,*
 odletio bih da otpočinem!
 Daleko, daleko bih letio,*
 u pustinji se nastanio;

brzo bih si potražio sklonište*
od bijesne oluje i vihora.”

Smeti ih, Gospodine, podvoji im jezike,*
jer nasilje i svađu vidim u gradu;
danju i noći zidinama kruže;*
bezakonja su i nevolje u njemu.
Usred njega zasjede,*
s ulica mu tlačenje i podlost ne odlaze.

II.

Da me pogrdio dušmanin,*
bio bih podnio;
da se digao na me koji me mrzi,*
pred njim bih se sakrio.
Ali ti, ti si to bio, meni jednak,*
prijatelj moj, moj pouzdanik
s kojim sam slatko drugovao,*
i složno hodismo u Domu Božjemu.

A ja ću Boga prizvati,*
i Gospodin će me spasiti.
Večerom, jutrom i o podne tužan ću jecati,*
i on će čuti vapaj moj.
Dat će mi mira od onih koji me progone:*
jer mnogi su protiv mene.
Bog će čuti i njih poniziti,*
Onaj koji kraljuje odvijeka.

Jer se ne popravljaju, Boga se ne boje,+
podižu ruke na prijatelje,*
savez svoj oskrvnjuju.
Usta su im glađa od maslaca,*
a srce ratoborno;
riječi blaže od ulja,*
a oni – isukani mačevi.

Povjeri Gospodinu svu svoju brigu,+
i on će te pokrijepiti:*
neće dati da ikada posrne pravednik.

A njih ti, o Bože, strmoglavi*
u jamu grobnu!
Krvoloci i varalice
ni polovicu dana neće doživjeti*
A ja se u tebe uzdam!

Ant. Ovo su dani obraćenja:
oslobodimo se grijeha i spasimo duše svoje.

Kratko čitanje

Ez 18, 30b-32

Obratite se i povratite od svih svojih nedjela, i grijeh vam vaš neće biti na propast! Odbacite od sebe sva nedjela koja ste činili i načinite sebi novo srce i nov duh! Zašto da umirete, dome Izraelov? Ja ne želim smrti nikoga koji umire, govori Gospodin. Obratite se, dakle, i živite!

R. Čisto srce stvori mi, Bože.
O. I duh postojan obnovi u meni.

Molitva

Gospodine, sačuvaj u svojoj Crkvi spremnost na dobra djela: utješiji je vremenitom pomoći i privodi k vječnim dobrima. Po Kristu...

R. Blagoslivljajmo Gospodina
O. Bogu hvala.

SREDNJI ČAS – četvrtak, 25. veljače 2016.

R. Bože, u pomoć mi priteci. Slava Ocu. Kako bijaše.

Himan: Iz vjere Božje živimo,
Potpomognuti ufanjem:
A sad u žaru ljubavi
Svi Kristu slavu pjevajmo!
O trećem času Krista su
Za žrtvu na križ povelili
Da s križa Pastir brižljivi
Sve ovce svoje prikupi.

Od duga sveg Otkupitelj
Oslobodi nas žrtvom svom
Zamolimo ga ponizno,
Od svijeta nek nas izbavi.

U Duhu sad zazovimo
Po Kristu Oca svojega!
O moćna sveta Trojice
Pomozi svojim slugama! Amen.

Psalmodija

Ps. 119 (118), 65-72. IX. (Tet)

Ant. Ovo su dani obraćenja:
oslobodimo se grijeha i spasimo duše svoje.

Učinio si dobro svom sluzi, Gospodine,*
po riječi svojoj.
Nauči me razumu i znanju,*
jer u zapovijedi tvoje vjerujem.

Prije nego bjeħ ponižen, lutao sam,*
ali sada tvoju čuvam riječ.
Ti si tako dobar i dobrotiv:*
nauči me pravilima svojim.

Oholi na me prijevare smišljaju,*
 ali se ja svim srcem držim naredaba tvojih.
 Srce mi je poput sala bešćutno,*
 a ja uživam u tvom Zakonu.

Dobro mi je što sam ponižen*
 da bih tvoja naučio pravila.
 Draži mi je zakon usta tvojih*
 no tisuće zlatnika i srebrnika.

*Ps 56 (55), 2-7b. 9-14. Pouzdanje u riječ Gospodnju
 Krist se u mucu očitova (Sv. Jeronim).*

Smiluj mi se, moj Bože, jer me ljudi gaze,*
 napadač me moj neprestano tlači.
 Dušmani moji nasrću na me povazdan,*
 mnogo ih je koji se na me obaraju.

Svevišnji, kad me strah spopadne,*
 u te ću se uzdati.
 Božje obećanje slavim,+
 u boga ja se uzdam neću se bojati.*
 što mi može učiniti smrtnik?

Od jutra do večeri obružuju me,*
 svi naumi njihovi meni su na zlo.
 Sastaju se i vrebaju,*
 paze mi na korake, o glavi mi rade.

Ti izbroji dane mog progonstva,+
 sabrao si suze moje u mijehu svom.*
 Nije li sve zapisano u knjizi tvojoj?

Moji će dušmani uzmaknuti
 čim te zazovem.*
 Ovo sigurno znam: Bog je za mene!

Božje obećanje slavim,+
 u Gospodina se uzdam i neću se bojati.*
 što mi može učiniti čovjek?

Vežu me zavjeti koje učinih tebi, o Bože:+
prinijet ću ti žrtve zahvalne,*
jer si mi dušu od smrti spasio.
Ti si očuvao noge moje od pada,*
da pred Bogom hodim u svjetlosti živih.

Ps 57 (56), Jutarnja molitva u tjeskobi

Ovaj psalam opijeva Gospodinovu muku (Sv. Augustin)

Smiluj mi se, Bože, o smiluj se meni*
jer mi se duša utječe tebi!
U sjenu tvojih krila zaklanjam se*
dok pogibao ne mine.
Vapijem Bogu višnjemu,*
Bogu koji mi čini dobro.

Nek pošalje s nebesa i spasi me,+
nek postidi one što me progone:*
nek Bog pošalje dobrotu svoju i vjernost!
Ležim usred lavova*
koji proždiru ljudske sinove.
Zubi su im koplja i strijele,*
a jezik im mač je naoštren.

Uzvisi se, Bože, nad nebesa,*
slava tvoja nek nad svom zemljom!

Mrežu namjestiše stopama mojim,*
stisnuše dušu moju,
iskopaše preda mnom jamu:*
sami nek u nju padnu!

Postojano je srce moje, Bože,+
postojano je srce moje,*
pjevat ću i svirati.
Probudi se, dušo moja!+
Probudi se, harfo i citro!*
Probudit ću zoru jutarnju.

Hvalit ću te, Gospodine, među narodima,*
među pucima pjevat ću tebi:

jer do neba je dobrota tvoja,*
do oblaka vjernost tvoja.

Uzvisi se, Bože, nad nebesa,*
slava tvoja nek je nad svom zemljom!

Ant. Ovo su dani obraćenja:
oslobodimo se grijeha i spasimo duše svoje.

Kratko čitanje

Iz 55,6-7

Tražite Gospodina dok se može naći, zovite ga dok je blizu! Nek bezbožnik put svoj ostavi, a zlikovac naume svoje. Nek se vrati Gospodinu, koji će mu se smilovati, k Bogu našem, jer je veliku-dušan u praštanju.

R. Čisto srce stvori mi, Bože.
O. I duh postojan obnovi u meni.

Molitva

Bože, ti ljubiš i obnavljaš nevinost. Upravi k sebi naše srce: ulij nam duha revnosti, da budemo postojani u vjeri i plodni u dobrim djelima. Po Kristu...

R. Blagoslivljajmo Gospodina
O. Bogu hvala.

OBITELJ U HRVATSKOJ

Orisi društvenih i kulturnih promjena obitelji kao zajednice

doc. dr. sc. Ivan Šimović

SAŽETAK

Zaštita obitelji u hrvatskom pravnom poretku započinje s Ustavom Republike Hrvatske (dalje: Ustav) kao najvišim izvorom prava. Prema Ustavu „*obitelj je pod osobitom zaštitom države*“. Citirana odredba, iako općenita, vrlo je značajna. Njom se potvrđuje da je obitelj temeljna jedinica hrvatskog društva i da, kao takva, zaslužuje posebnu zaštitu države. Nadalje, ta odredba obvezuje zakonodavca, tijela vlasti i stručne službe da obitelji kao zajednici te njezinim pojedinim članovima osiguraju najviši mogući stupanj zaštite u svim društveno organiziranim djelatnostima poput zdravstva, obrazovanja, predškolskog odgoja, socijalne skrbi itd.¹

Ipak, prilikom tumačenja citirane odredbe Ustava i određivanja dosega iste, nailazi se na problem koji je vezan uz pitanje što pojam obitelji uopće podrazumijeva. Ni Ustav, niti Obiteljski zakon (dalje: ObZ²) kao najvažniji zakonski izvor obiteljskog prava, ne sadrže definiciju obitelji, tj. ne daju pravno određenje tog pojma.³ Razlog nalazimo u tome što je teško pravno odrediti pojam koji nije statičan jer je njegov sadržaj podložan različitom tumačenju, uslijed društvenih i kulturnih promjena koje vrijeme neminovno sa sobom nosi. Zbog navedenog, napredno ustavno i legalističko shvaćanje polazi od toga da „*obitelj čini skupina osoba koje su međusobno povezane srodstvom, brakom ili kojom drugom pravno relevantnom odrednicom i između kojih, sto-*

¹ Alinčić, M., Hrabar, D., Jakovac-Lozić, D., Korać Graovac, A.: *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, 3. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2007., str. 7. – 9.

² Obiteljski zakon, *Narodne novine*, br. 103/15.

³ Zakonski izvori koji određuju pojam obitelji za potrebe specifičnog područja kojeg uređuju (npr. područja socijalne skrbi ili nasilja u obitelji) su Zakon o socijalnoj skrbi (*Narodne novine*, br. 157/13, 152/14 i 99/15.) i Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (*Narodne novine*, br. 137/09, 14/10 i 60/10.).

ga, postoje posebna zakonom utvrđena prava i obveze“.⁴ Na taj način pravna teorija i znanost potvrđuju značaj utjecaja društvenih i kulturnih promjena na pojam obitelji i njegov sadržaj, a samim time i na mogućnost pravne zaštite obitelji kao zajednice i osoba koje su tim pojmom obuhvaćene te predstavljaju njezine pojedine članove.

U Ustavu je određeno da se „brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju zakonom“, čime ustavotvorac daje uputu da se istaknute ustavne kategorije (brak, izvanbračna zajednica i obitelj) trebaju podrobnije urediti na zakonskoj razini.⁵ Zakonski izvor prava koji uređuje brak i izvanbračnu zajednicu žene i muškarca, ali i ostale institute obiteljskog prava kojima se reguliraju odnosi među članovima obitelji jest Obiteljski zakon. U suvremenom društvu, zbog sve veće zastupljenosti, pozornost privlači jedna od spomenutih ustavnih kategorija – izvanbračna zajednica. Izvanbračna zajednica predstavlja „životnu zajednicu neudane žene i neoženjenog muškarca, koja traje najmanje tri godine, a kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete ili je nastavljena sklapanjem braka“.⁶ Riječ je o vrsti neformalne heteroseksualne životne zajednice koja sve češće predstavlja alternativu institutu braka i, što je još zanimljivije, sve češće predstavlja temelj za zasnivanje obitelji. Izneseno stajalište, potvrđuju statistički podaci prema kojima je u 2011. godini u Republici Hrvatskoj čak 48.886 stanovnika starijih od 15 godina živjelo u izvanbračnoj zajednici⁷, dok je broj djece rođene izvan braka u Republici Hrvatskoj u stalnom porastu.⁸ Navedeni statistički podaci ukazuju na tijek društvenih i kulturnih promjena koje se odvijaju u zajednici, o kojima mora voditi računa i zakonodavac prilikom reguliranja pravnih učinaka navedene zajednice koja, kako je već prethodno istaknuto, sve češće predstavlja temelj za zasnivanje obitelji.⁹

⁴ Alinčić, M., *op. cit.*, bilj. 1., str. 7. – 9.; Bačić, A., *Komentar Ustava Republike Hrvatske*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2002., str. 165. – 166.; Smerdel, B.: *Ustavno uređenje europske Hrvatske*, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 342.

⁵ Bačić, A., *op. cit.*, bilj. 4., str. 166.

⁶ Članak 11. ObZ.

⁷ Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011., Stanovništvo staro 15 i više godina prema vrsti zajednice u kojoj osoba živi, starosti i spolu. Podaci dostupni na: http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_26/H01_01_26.html (stranica posjećena 10.2.2016.).

⁸ Tako se broj rođene djece izvan braka povećao s 9% u 2000. godini (3927 djece rođene izvan braka od ukupno 43.746 živorođene djece), na 16,1% u 2013. godini (6442 djece rođene izvan braka od ukupno 39.939 živorođene djece). Prema: Pekeč, M., Petrić, V., Donosi li 21. stoljeće promjene?, Državni zavod za statistiku, rad je dostupan na: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriages_and_births_in_Croatia/hr#Porast_broja_C5.BEivoro.C4.91ene_djece_izvan_braka (stranica posjećena 10.2.2016.)

⁹ Vrlo je znakovito to što je zakonodavac u ObZ-u iz 2015. godine, po pravnim učincima (osobnim i imovinskim), u potpunosti izjednačio izvanbračnu zajednicu sa brakom i na taj

Treba primijetiti da je, na međunarodnoj razini, obitelj prepoznata kao temeljna jedinica društva te da kao takva uživa pravnu zaštitu u brojnim međunarodnim (globalnim i regionalnim) ugovorima koji su ujedno sastavni dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske.¹⁰ Tako je u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima obitelj određena kao „*prirodna i temeljna društvena jedinica koja ima pravo na zaštitu društva i države*“ dok je u preambuli Konvencije o pravima djeteta istaknuta iznimna važnost „*obitelji, kao temeljne jedinice društva i prirodne sredine za razvoj i dobrobit svih njezinih članova, osobito djece*“.¹¹ Na razini Europske unije „*obitelj uživa pravnu, gospodarsku i socijalnu zaštitu*“ koja joj je zajamčena Poveljom o temeljnim pravima Europske unije, dokumentom koji čini dio primarnog zakonodavstva Europske unije.¹²

Na zakonskoj razini, Obiteljski zakon predstavlja najvažniji izvor prava koji uređuje odnose među članovima obitelji, iz čega proizlazi da su subjekti obiteljskopravnog odnosa članovi obitelji, tj. fizičke osobe, a ne obiteljska zajednica u cjelini.¹³ Zbog navedenog, možemo govoriti o pravnoj zaštiti koja se odredbama ObZ-a pruža članovima obitelji. U tom smislu treba istaknuti načelo solidarnosti koje, kao temeljno načelo obiteljskog života, djeluje u funkciji zaštite članova obitelji i održavanja skladne obiteljske zajednice time što propisuje dužnost svih članova obitelji na uzajamno poštovanje i međusobno pomaganje.¹⁴

Navedeno načelo predstavlja temelj za uređenje niza važnih instituta obiteljskog prava, između ostalog i instituta osobnih prava i dužnosti bračnih drugova. Načelo solidarnosti prepoznaje se u osobnim pravima i dužnostima bračnih drugova u odredbi prema kojoj su „*bračni drugovi dužni jedan drugome biti vjerni, uzajamno se pomagati i uzdržavati, međusobno se poštovati te održavati skladne bračne i obiteljske odnose*“.¹⁵ Time zakonodavac ukazuje na važnost solidarnosti i vjernosti kao okosnice odnosa bračnih drugova, jer se na taj način povećavaju izgledi za bolje bračne odnose, a samim time i za postojanost obiteljske zajednice.

način unio još jednu novinu u hrvatski obiteljskopравни poredak.

¹⁰ Sukladno članku 134. Ustava.

¹¹ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, *Narodne novine* - Međunarodni ugovori, br. 12/1993.; Konvencija o pravima djeteta, *Narodne novine* - Međunarodni ugovori, br. 12/1993.

¹² Povelja o temeljnim pravima Europske unije, Službeni list Europske unije, 2007/C 303/01, tekst dostupan na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:12007P> (stranica posjećena 10.2.2016.)

¹³ Alinčić, M., *op. cit.*, bilj. 1., str. 7.

¹⁴ Obiteljski zakon, članak 4. stavak 1.

¹⁵ Obiteljski zakon, članak 31. stavak 2.

Upravo je postojanost i zaštita obitelji kao zajednice te prevencija i sanacija krize bračnih odnosa koja bi mogla rezultirati razvodom braka i prestankom obiteljske zajednice, krajnji cilj kojeg zakonodavac želi postići implementacijom načela solidarnosti u institute obiteljskog prava. S obzirom na to da je evidentno da zakonodavac i Crkva imaju komplementaran cilj, postavlja se pitanje mogućnosti poboljšanja suradnje i potpore u svrhu proklamiranja načela solidarnosti u obiteljskim odnosima, ali i pružanja podrške bračnim drugovima, roditeljima i obiteljima u krizi.

Doc. dr. sc. Ivan Šimović

Rođen 1984. godine u Zagrebu gdje je završio osnovnu i srednju školu (Športsku gimnaziju). Po završetku srednje škole, 2002. godine upisao studij prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U akademskoj godini 2003./2004., dobio Dekanovu nagradu te zbog postignutih rezultata u studiju postao stipendist Zaklade „Zlatko Crnić“. Diplomirao 2007. godine – diploma *cum laude*.

Po završetku studija, 2007. godine, zaposlio se na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na radnom mjestu asistenta znanstvenog novaka na znanstvenoistraživačkom projektu „Europski sustav ljudskih prava i hrvatsko obiteljsko pravo“ (voditeljica: prof. dr. sc. Dubravka Hrabar). Iste godine upisao je Poslijediplomski doktorski studij iz građanskopravnih i obiteljskopravne znanosti na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. 2014. godine obranio je doktorsku disertaciju pod naslovom „Pravo djeteta na stanovanje“ (mentorica: prof. dr. sc. Aleksandra Korać Graovac) te stekao status višeg asistenta.

TEMELJNI NAGLASCII REDOVNE BISKUPSKE SINODE O OBITELJI

mons. Tomo Vukšić, vojni ordinarij u BiH

SAŽETAK

Nakon uvodnoga promišljanja o pojmu “sinoda” i “sinodalnost”, iznosimo neke osnovne karakteristike sinode koja je održana u Rimu, u listopadu mjesecu 2015. godine, a koje nam se čine važnima radi što boljšega uvida u rad sinode, ali i način stvaranja završnoga teksta (Relatio Synodi), predanoga Papi Franji nakon glasovanja o svakom pojedinom broju dokumenta.

“Relatio finalis” sastoji se od tri dijela. Prvi dio nosi naslov: Crkva u osluškivanju obitelji. Drugi dio je naslovljen: Obitelj u Božjem planu, a treći: Poslanje obitelji. U prvom dijelu teksta kršćanska obitelj se opisuje kao svjetlost u tami suvremenoga svijeta, njegovih ideologija i praksa. Priznaju se mnoge poteškoće, ali i velika sposobnost obitelji da se s njima suoči. Naglašena je inkluzija obitelji s posebnim naglaskom na treću dob, na stanje udovištva, na posljednje razdoblje ljudskoga života. Nije zaobiđena ni važnost afektivnoga života u obitelji, kao niti važnost odgoja za darivanje samoga sebe.

Drugi dio završnoga izvještaja najprije se bavi ulogom obitelji u povijesti spasenja, naglašavajući važnost božanske objave i pedagogije u kojoj je obitelj viđena kao ikona Presvetoga Trojstva. To je potkrijepljeno brojnim citatima iz Svetoga Pisma, Isusovim primjerom odnosa prema obitelji u različitim situacijama te naukom crkvenoga učiteljstva. U jednom dijelu ovoga poglavlja prikazan je kršćanski nauk o obitelji polazeći od njezina stvoriteljskog misterija i sakramentalne punine, nerazrješivosti i plodnosti ženidbenog veza.

Treći dio, koji se bavi poslanjem obitelji, vrlo snažno naglašava važnost pripreme za ženidbu, njezino sklapanje i prve godine zajedničkoga bračnog života te, zbog važnosti ispravne potpore obiteljima, potrebu još bolje pripreme svećenika i drugih pastoralnih djelatnika. Poslanje obitelji ogleda se

osobito kroz ulogu prenošenja života, odgovorno roditeljstvo, poštovanje vrijednosti života u svim njegovim fazama i odgoj djece te se poziva obitelji da budu spremne na posvojenje djece. U pastoralnom praćenju obitelji Crkva mora voditi računa i o složenim situacijama u kojima se nalaze neke obitelji, pratiti ih u tim različitim situacijama i razmišljati kako ih što više integrirati u život župne zajednice.

Valja također kratko spomenuti ona mjesta koja su, barem kada je riječ o medijima, trebala izazvati velike rasprave pa čak i nemire unutar sinodskoga rada. Kao primjer ovdje navodim mogućnost pričesti osoba čija je crkvena ženidba prestala postojati, koje su se stvarno rastavile i civilno ponovno vjenčale. O toj temi u konačnom tekstu nema niti riječi. Nema niti teme pokorničkoga puta takvih osoba prije eventualnoga pripuštanja sakramentima ispovijedi i pričesti. Takvih je primjera još.

Na kraju izlaganja iznose se glavni naglasci za pastoralno djelovanje koje se, s obzirom na poziv i poslanje obitelji kao subjekta pastoralnoga djelovanja, uokviruju u promišljanja o "evanđelju obitelji".

mons. dr. Tomo Vukšić

Rođen u Studencima, u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Nakon što je pohađao filozofsko-teološki studij u Sarajevu, bio je zaređen za svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije u Studencima, 29. lipnja 1980. Bio je župni vikar u katedrali u Mostaru od 1980. do 1982. Zatim, kao stipendista Propaganda Fide, postigao je magisterij iz ekumenske teologije na Papinskom orijentalnom institutu (1984) te onaj iz kanonskoga prava na Papinskom sveučilištu Urbani-ana (1986). Od 1986 do 1988 vršio je službu tajnika Biskupije i biskupa Pavla Žanića. Poslije toga bio je pitomac Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu (1988-1991), i ponovno student na Papinskom orijentalnom institutu, gdje je postigao doktorat (1991) tezom: „Odnosi među katolicima i pravoslavicima u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1903.“

Sveti Otac Benedikt XVI. osnovao je, 1. veljače 2011. Vojni ordinarijat za Bosnu i Hercegovinu te imenovao generalnog vikara Mostarsko-duvanjske biskupije i profesora na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu dr. don Tomu Vukšića za prvog biskupa vojnog ordinarija. Za biskupa je zaređen 2. travnja 2011. u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve.

OBITELJ – VRELO ZAJEDNIŠTVA

Supružnici, dionici saveza ljubavi aktualiziraju i šire dar zajedništva

mons. Renzo Bonetti

SAŽETAK:

Cilj izlaganja jest ukazati na milost sakramenta ženidbe odnosno na njegovu “djelotvornost” u pozivu i poslanju supružnika. Kao polazišnu točku za razmatranje uzet je broj 1617 Ketekizma Katoličke Crkve u kojem stoji: “Kršćanska ženidba postaje pak učinkovit znak, sakrament saveza Krista i Crkve. Budući da označuje i podjeljuje milost tog saveza, brak među krštenima pravi je sakrament Novoga zavjeta.”.

Nadalje, jer “ženidba krštenika postaje stvarni simbol novoga i vječnoga saveza, zapečaćena u Kristovoj krvi” (FC, 13), s pravom se za sakrament ženidbe može reći da je “znak” saveza, znak koji očituje, priopćuje i ostvaruje ono što označava. Isus želi da preko riječi i djela supružnika njegovu ljubav osjeti svaka osoba. Isus supružnike čini dionicima iste one ljubavi kojom je on ljubio Crkvu sve do davanja svoga života za nju. U konačnici, bit obitelji i njezine zadaće, koje je obitelj od Boga pozvana ispuniti u povijesti, određene su ljubavlju. One proistječu iz njenog samog izvora i vrelo su njenog dinamičnog i egzistencijalnog razvitka (usp. FC, 17)

“Obitelj prima poslanje da čuva, objavljuje i priopćava ljubav” (FC, 17) pa ju se zato može zvati vrelom zajedništva, jer ne samo da je stvorena na sliku i priliku trojstvenog zajedništva u Presvetom Trojstvu nego je pozvana biti trajno mjesto zajedništva. Tu teološku istinu može se aktualizirati u tome da su supružnici životvoran odraz i stvarno udioništvo u Božjoj ljubavi za čovjeka, kao i da su životvoran odraz i stvarno udioništvo u ljubavi Krista Gospodina za Crkvu svoju zaručnicu.

Supružnici iz dana u dan mogu živjeti, dijeliti i očitovati ljubav zaručnika Isusa, utjelovljenu u riječima i djelima upućenim jedno drugom, djeci, ši-

roj obitelji, svojim bližnjima i naposljetku prema svojoj župi i biskupiji. Tako se udioništvo supružnika u Kristovoj ljubavi za svoju Crkvu očituje u stvarnom vremenu, u sadašnjosti i u kontinuitetu. “Veliko otajstvo”, o kojemu piše sv. Pavao, konkretizira se u životnoj svakodnevnici.

Isus, preko kršćanskih supružnika želi djelotvorno oživotvoriti svoju nazočnost u Crkvi, priopćujući svoj život putem onoga što je svojstveno i jedinstveno supružnicima uključujući i to da su upravo oni vezivno tkivo i graditelji crkvenoga zajedništva. Stoga potrebno je pastoralno se pozabaviti tim darom zajedništva svojstvenog supružnicima i pronaći načine kako ga ponuditi crkvenoj zajednici prevodeći tako u riječi i geste kako Isus ljubi Crkvu. Crkvi je uisitinu potrebna transfuzija ‘krvi zajedništva’, oživljena i pojačana djelovanjem Duha Svetoga.

NAČINI I MODELI OBITELJSKOGA PASTORALNO-KATEHETSKOG RADA

mons. Renzo Bonetti

SAŽETAK

Temeljem naših saznanja i iskustava pastoralnog rada, kako na razini Talijanske biskupske konferencije tako i u konkretnoj župi, dolazi se do zaključka da se načine i modele pastoralno-katehetskog rada s obiteljima može podijeliti u nekoliko kategorija.

Kako bi se u čitavoj zajednici promicao pastoralni subjektivitet supružnika, odnosno obitelji utemeljen na sakramentu ženidbe, potrebno je, prije svega, obnoviti i produbiti svijest o sakramentalnosti čitave Crkve sažimajući u činjenicu da je Isus živ, a da je Crkva njegovo tijelo. U tu svrhu treba iskoristiti svaku prigodu primjerice u propovijedima, uz sakramentalne obrede, na susretima skupina, uvijek podsjećajući da sve ima svoje utemeljenje u Isusovoj stvarnoj nazočnosti. Dragocjeno je u tome smislu euharistijsko klanjanje u kojem se objavljuje Isusovo središnje mjesto u životu zajednice. Upravo iz toga ishodišta proizlaze i evangelizacijske zajednice obitelji.

Potom, važno je supružnicima ponuditi jednostavne formacijske sadržaje kako bi otkrili sakramentalnost svoga braka i specifično poslanje koje iz toga proizlazi. Sadržaje, dakako, valja ponuditi svima, ali aktualizirati ih s onima koji se odazovu. Prijedlozi kako to učiniti mogu se pronaći u knjigama "Obitelj, vrlo zajedništva" i "Sakrament ženidbe".

Od presudnog je značaja uključiti supružnike koji su prošli formaciju u neke župne aktivnosti. Iz pastoralne prakse dobrim se pokazalo kada se ti supružnici susreću s obiteljima koji trebaju krstiti dijete ili kada okupljaju male skupine adolescenata radi njegove aktivne formacije. Uz to, svakako treba angažiranje uključiti roditelje prvopričesnika i krizmanika.

Nadalje, u cilju promicanja pastoralnog subjektiviteta supružnika potrebno je iskoristiti prigode poput blagdana Svete obitelji ili blagdana Presvetoga Trojstva kada se može sve podsjetiti na to kako je upravo obitelj slika i prilika Presvetoga Trojstva. Korisno je ponuditi i neke druge sadržaje za obitelji u različita doba crkvene godine primjerice u Adventu ili barem za devetnicu uoči Božića za one koji ne mogu doći u crkvu, zatim potaknuti obiteljsku pripremu za Uskrs na Veliku srijedu ili pak molitvu krunice u obiteljima tijekom svibnja i listopada na što se mogu onda pozvati i susjedi.

Osobito se vrijednim u župi pokazalo širenje evangelizacijskih zajednica obitelji (CFE) koje su proizašle iz projekta "Župa-obitelj" Talijanske biskupske konferencije.

Mons. Renzo Bonetti

Rođen je 1943. godine, a za svećenika je zaređen u Veroni u lipnju 1968. godine. Od 1995. do 2002. godine bio je predstojnik Nacionalnog ureda za obiteljski pastoral Talijanske biskupske konferencije. Od 2003. do 2009. godine vršio je ulogu savjetnika Papinskog vijeća za obitelj, a surađivao je i s Papinskim institutom "Ivan Pavao II." na uspostavi programa stručne formacije u pastoralu braka i obitelji.

Od 2001. do 2006. godine koordinirao je projekt "Župa – obitelj" Talijanske biskupske konferencije koji je za cilj imao istražiti nove načine sudjelovanja obitelji u životu župne zajednice. Iz toga projekta oblikovalo se pastoralno iskustvo evangelizacijskih zajednica obitelji (CFE) koje sada postoje u preko 25 talijanskih biskupija te u nekim biskupijama u Rumunjskoj i SAD-u.

Od 2006. do 2012. godine mons. Bonetti bio je župnik u mjestu Bovolone pokraj Verone, a od 2010. godine predsjednik je talijanske Fondacije "Famiglia Dono Grande" (Obitelj veliki dar). U posljednje vrijeme posvetio se radu na projektu "Mistero Grande" (Veliko otajstvo) o kojem se više može saznati na službenim mrežnim stranicama www.misterogrande.org.

Papinsko vijeće za obitelj povjerilo mu je da svoj pastoralni rad predstavi i na Osmom svjetskom susretu obitelji u rujnu 2015. godine u Philadelphiji, a iste je godine imenovan i članom znanstvenog odbora vatikanske fondacije "Međunarodni centar nazaretske obitelji" utemeljene radi izgradnje istoimenog centra u Nazaretu.

OBITELJ – BUDUĆNOST ŽUPNE ZAJEDNICE

O zajedničkom hodu „kućne crkve“ i župne zajednice

vlč. mr. Robert Šreter

SAŽETAK

Obitelj je temeljna društvena jedinica, jezgra koja svoje utemeljenje ima u Božjem stvarateljskom i spasenjskom planu za čovjeka. S druge strane, župa je temeljna organizacijska i administrativna jedinica unutar Crkve. Unutar ove dvije stvarnosti odvija se redoviti život čovjeka vjernika koji u tom okviru živi, prakticira svoju vjeru i ostvaruje svoje duhovne potrebe.

No, vrijeme u kojemu živimo u pitanje dovodi kako obitelj, tako i župu. Život suvremenog čovjeka bitno se mijenja velikom brzinom. Za neke ozbiljnije promjene nekada je trebalo proći i dvjesto godina, a danas se drastične promjene događaju i u manje od dvadeset godina.

Istovremeno se mijenja i shvaćanje obitelji, ali i njen zakonski okvir. Ono za što mi kršćani vjerujemo da je božanskoga utemeljenja, suvremeni čovjek podložio je snazi svoga odlučivanja. U obitelji više nisu nužno potrebni otac i majka, već se govori o roditelju „A“ i roditelju „B“. Donedavno tradicionalne uloge obitelji, kao što su odgoj i briga za starije članove obitelji, danas preuzimaju država i društvo u različitim oblicima. Zaposleni roditelji vrlo često ne provode dovoljno vremena niti zajedno niti sa svojom djecom.

U toj situaciji rapidno se mijenja i uloga obitelji u životu vjere. U obiteljima je praktički nestala zajednička molitva. Osim toga, javno mnijenje kroz utjecaj medija i rad mnogobrojnih nevladinih udruga nameće stvaranje „civilnog društva“ u kojemu svako javno djelovanje Crkve biva označeno neprikladnim i nepoželjnim. Čak se i u sustav odgoja od najranijih uzrasta perfidno nastoji unijeti vrijednosti u izravnoj suprotnosti s kršćanskim pogledima na svijet.

U takvom ozračju bitno se promijenio i vjerski život. Ogromna većina naših vjernika su „tradicionalni kršćani“ koji se zadovoljavaju slavljenjem Božića i Uskrsa te vjerskim „servisom“ u određenim prigodama i situacijama svoga života.

Ako u našim župama imamo 15 postotno sudjelovanje u nedjeljnom misnom slavlju, sretni smo i zadovoljni. Ali dobar dio čak i tih vjernika uvelike dovodi u pitanje mnoge stvari koje su do jučer bile tradicionalni kršćanski svjetonazorski životni okvir.

Potrebno je razlikovati i uvažavati posebnosti gradske i seoske sredine, odlike ovoga ili onoga kraja i podneblja, ali prosječni vjernik praktički je nezainteresiran za bilo što osim onoga što je „redovito“ i „uobičajeno“ u vjerskom životu: primanje sakramenata, mise za pokojne i (eventualno) nedjeljna misa.

Čini se da su nas sve ove promjene, a pogotovo brzina njihova odvijanja, zatekle nespremnima i nemamo odgovora na ono što se trenutno događa. Ako se tome doda i sve veći problem nedostatka svećenika, onda shvaćamo da smo u ozbiljnim problemima i u sve većoj krizi. Budući da Crkva nije niti izvan niti iznad svijeta, ta kriza je odraz one sveopće krize u koju je zapao ljudski rod.

Bez obzira na to, Crkva i dalje mora biti svjedok Božje prisutnosti u svijetu te pokušavati sačuvati i obitelj i župu kao prirodno mjesto svoga djelovanja i svjedočenja. Odgovor na pitanje: „Kako?“ dat će daljnji razvoj situacije u kojoj se nalaze i svijet i Crkva. Hoće li to ostati tradicionalna župa kakvu poznajemo ili će to biti neke druge, manje, bazične vjerničke zajednice, ili pak nešto treće, vidjet ćemo...

mr. sc. Robert Šreter

Svećenik je Zagrebačke nadbiskupije. Nakon tri godine kapelanske službe u župi Svih svetih u Sesvetama, na Papinskom sveučilištu Gregoriana postigao je magisterij iz dogmatske teologije. Kada se vratio u Zagreb, obnašao je različite crkvene službe: povjerenika za pastoral mladih Zagrebačke nadbiskupije, ravnatelja Hrvatskoga katoličkog radija, župnika u zagrebačkoj župi Uznesenja BDM u Stenjevcu te moderatora Nadbiskupskoga duhovnog stola. Do nedavno bio je direktor Kršćanske Sadašnjosti, a sada je imenovan župnikom u Šestinama u Zagrebu.

1. Župne zajednice obitelji u Hrvatskoj: iskustva i perspektive

SAŽETAK

Polazišta za djelovanje župnih zajednica obitelji postoje u odrednicama Direktorija za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj (posebno u točki 72.) u kojem stoji da u okviru župnog pastoralnog vijeća treba postojati odbor za brak i obitelj koji vodi jedan bračni par sa svojim suradnicima. Istaknuto je kako oni s jedne strane provode naputke biskupijskog ureda, ali u isto vrijeme otkrivaju potrebe i zahtjeve pastoralnog djelovanja u vlastitoj župi. Na tome tragu u hrvatskim nad/biskupijama proteklih desetak godina zamjetan je rast broja takvih zajednica koje se mogu shvatiti i kao svojevrsan “inkubator” župnih aktivnosti i inicijativa u pastoralu braka i obitelji.

Radionica ima za cilj iznijeti pozitivne primjere djelovanja župnih zajednica obitelji. Želeći postaviti temelje za rad na tome planu, u suradnji sa svećenicima i voditeljima postojećih župnih zajednica obitelji Zagrebačke nadbiskupije, pristupilo se izradi Priručnika za župne zajednice obitelji. Sadržaj priručnika, u kojem se obrađuje kako i zašto osnovati obiteljsku zajednicu u župi te što u njoj raditi jednom kada se osnuje, bit će ukratko predstavljen sudionicama radionice, a sve će se potkrijepiti svjedočanstvom župnika iz Zagrebačke i Splitsko-makarske nadbiskupije koji imaju iskustvo rada sa zajednicama obitelji, kao i svjedočanstvom članova zajednice.

Budući da je, upravo zbog suradnje župnika i odraslih obiteljskih ljudi, rad s obiteljima na župnoj razini izazovno polje rada očekuje se plodna rasprava i donošenje zaključaka o perspektivama jačanja postojećih župnih zajednica obitelji, osnivanja novih i njihovog međusobnog povezivanja i umrežavanja radi umnožavanja uočenih dobrobiti za brakove i obitelji Crkve u Hrvatskoj.

VODITELJI (10.30 – 12.00)

dr. sc. Vice John BATARELO, predstojnik Ureda za pastoral obitelji Zagrebačke nadbiskupije (tel.: 01/4894839, e-pošta: obitelj@zg-nadbiskupija.hr)

don Ivo ZEČEVIĆ, povjerenik za pastoral braka i obitelji Dubrovačke biskupije, začetnik župnih zajednica obitelji u Zagrebu (izecevic2@gmail.com)

Albert Vjekoslav JURIŠIĆ, voditelj zajednice obitelji u Župi Duha Svetoga, Jarun-Zagreb (e-pošta: albert.jurisc@gmail.com)

Tomislav BUNTAK, koordinator projekta župnog obiteljskog savjetovališta, župe Navještenje B.D.M, Velika Gorica (e-pošta: buntak.tomislav@gmail.com)

VODITELJI (12.15 – 13.45)

dr. sc. Vice BATARELO, predstojnik Ureda za pastoral obitelji Zagrebačke nadbiskupije
(tel.: 01/4894839, e-pošta: obitelj@zg-nadbiskupija.hr)

vlč. Josip GOLUBIĆ, župnik Župe sv. Petra u Zagrebu, začetnik župnih zajednica obitelji u Zagrebu (e-pošta: zupa.svpetar@zg-nadbiskupija.hr)

Mario KEČA, voditelj zajednice obitelji Župe sv. Ivana apostola i evanđeliste u Zagrebu
(e-pošta: mario.keca@net.amis.hr)

2. Praćenje mladih obitelji, obiteljske i roditeljske škole kao modeli rada s obiteljima na biskupijskoj razini

SAŽETAK

Preventivni programi rada s mladim bračnim parovima, s djecom po dob-
nim skupinama i rad s cjelokupnom obitelji, poštujući obiteljsku dinamiku i
razvojne faze i modele obiteljskog života, dokazano doprinose učvršćivanju
kvalitetne uspostave bračnog odnosa posvećenog sakramentom ženidbe.

Stoga se radionicom želi ukazati na važnost rada s mladim bračnim
parovima i obiteljima na biskupijskoj razini. Bit će predstavljeni djelotvorni
načini i modeli rada razvijeni tijekom četrnaest godina poput programa pra-
ćenja mladih obitelji u suradnji s vrtićima na području grada Rijeke, metro-
polijske obiteljske škole i roditeljske škole Riječke nadbiskupije.

Oslanjajući se na bogato iskustvo rada s bračnim parovima i obiteljima,
kao i na osvrte sudionika programa iznijet će se glavne točke važne za rad u
posliježenidbenom pastoralu te potaknuti raspravu o međusobnoj poveza-
nosti biskupijskih programa i razvoju obiteljskog pastoralu u župama.

Naime, pokazalo se da aktivnosti na biskupijskoj razini pomažu u kre-
iranju svijesti o vrijednosti i važnosti rada na bračnom i obiteljskom odno-
su. Tako osviješteni korisnici, sudionici biskupijskih aktivnosti, vrlo se rado
uključuju i animiraju procese u obiteljskom pastoralu svoje župe dijeleći svo-
ja pozitivna iskustva.

Naposljetku, voditelji će na temelju svojih stručnih znanja i iskustava
rado odgovoriti na pitanja sudionika koji će, uz to, moći nabaviti i radne ma-
terijale koji se koriste u programima.

VODITELJI

Mons. Ivan NIKOLIĆ, voditelj Ureda za obitelj Riječke nadbiskupije
(mob.: 091/2009544, e-pošta: ivan.nikolic@ri.t-com.hr)

Vedrana BLAŠKOVIĆ, dipl. teolog, stručni suradnik, asistent voditelja Ureda za obitelj Riječke nadbiskupije (mob.: 091/5402233, e-pošta: vedrana.blaskovic@gmail.com)

Željka FRKOVIĆ, dipl. pedagog, voditeljica bračnog i obiteljskog savjetovališta, psihoterapeut (mob.: 091/5614990, e-pošta: frkovic.zeljka@gmail.com)

3. Rani posliježenidbeni pastoral u okviru župne zajednice

SAŽETAK

Radionica svoje polazište ima u odrednicama Direktorija za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj i smjernicama Završnog izvješća redovne sinode biskupa o obitelji iz listopada 2015.

Naime, Direktorij u broju 51 razrađuje pastoral mladih brakova i obitelji, a u broju 52 i 53 pastoralnu skrb za brak i obitelj u vremenu rađanja i odgoja djece. Pri tome se uviđa da zapostavljanje toga područja pastoralnoga djelovanja može dovesti do toga da se mladi bračni parovi i obitelji, “zaokupljeni svojim poteškoćama i zatvoreni u krug vlastitih briga koje im donosi novi i posve drukčiji način života, čak počnu udaljavati od Crkve.”

Isto tako, u završnom izvješću redovne sinode biskupa iz 2015. stoji da treba “spriječiti pojavu izolacije mladih bračnih parova uspostavom mreže odnosa među obiteljima” navodeći da je nakon sklapanja ženidbe u prvim godinama bračnoga i obiteljskog života potrebno nastaviti njihovo pastoralno praćenje, u čemu ponajprije mogu pomoći osposobljeni bračni parovi u župi, ali i crkvene udruge, pokreti i zajednice. Upravo su pastoralni djelatnici u župama prvi pozvani, osobno i po župnim strukturama, uočavati novopridošle i doseljene obitelji, posebno mlade, i s njima nastojati uspostaviti kontakt.

Temeljna teza radionice jest da će se taj kontakt lakše uspostaviti ako u župi vlada pozitivno ozračje prema mladim obiteljima, ako postoje uvjeti koje im olakšavaju ili barem ne priječe sudjelovanje na svetim misama i općenito u životu župe te ako je ponuda pastoralnih sadržaja takva da se dotiče i njihovih konkretnih prokreativnih, komunikacijskih, financijskih i organizacijskih potreba i problema.

Radionicom se želi potaknuti na promišljanje o postojećem stanju, o poteškoćama s kojima se susreću supružnici i obitelji u prvim godinama braka, odnosno pastoralni djelatnici te kako ih zajedničkim snagama prevladati na dobrobit sviju. Na tome tragu, u sklopu radionice bit će predstavljeni primjeri dobrih praksi potkrijepljeni konkretnim svjedočanstvima.

VODITELJI

supružnici HODŽIĆ, diplomanti Papinskog instituta »Ivan Pavao II« za studij braka i obitelji pri Papinskom Lateranskom sveučilištu u Rimu

(mob: 091/2635009, e-pošta: obitelj@hbk.hr);

mr. sc. Zrinka GREGOV, tajnica Vijeća HBK za život i obitelj, predsjednica udruge BONA

(mob: 091/4825920, e-pošta: zrinka.gregov@zg.t-com.hr)

Katarina GRGIĆ, predsjednica Centra za skrb o plodnosti FertilityCare Hrvatska

(mob: 098/771124, e-pošta: info@fertilitycare.hr)

4. Crkvena bračno-obiteljska savjetovališta i suradnja sa župnim zajednicama

SAŽETAK

U Direktoriju za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj crkvena bračno-obiteljska savjetovališta (BiOS) zbog svojih su specifičnosti navedena kao zasebna struktura obiteljskog pastoralara pri čemu se ističe važnost njihove uloge, s posebnim naglaskom na tome kako su ona „vid interdisciplinarnog i pastoralnog djelovanja i podrške Crkve u životnim krizama pojedinaca, parova i obitelji“.

Iako su neka savjetovališta utemeljena i prije osamostaljenja Republike Hrvatske, većina ih je osnovana 2003. i 2004. po provedenoj edukaciji savjetovatelja u organizaciji Hrvatskog Caritasa. Budući da njihov sveukupan doprinos pastoralu braka i obitelji nije dovoljno poznat ni među našim pastoralnim djelatnicima, prvi cilj radionice jest sažeto prikazati njihovo djelovanje na temelju ispitivanja provedenog 2011. godine.

Glavno težište radionice je na interdisciplinarnom pristupu u podršci pojedincima i obiteljima, kroz osvrt na istosti, različitosti i preklapajuće točke djelovanja BiOS-a i župnih zajednica. Stoga će se rad odvijati u tri tematske podskupine:

- BIOS kao mjesto pomoći, potpore i osnaživanja pastoralnih djelatnika,
- BIOS kao mjesto pomoći, potpore i osnaživanja braka i obitelji,
- suradnja BIOS-a sa župnim zajednicama (savjetodavni rad, programi i projekti).

Na osnovu iskustva rada BIOS-a i primjera uspješna prakse, rasprava će se usmjeriti oblikovanju prijedloga smjernica za prevladavanja uočenih poteškoća, a razmotrit će se daljnje mogućnosti poboljšanja djelovanja BIOS-a u prilog pastoralnih djelatnika te brakova i obitelji, kao i uzajamne suradnje sa župnim zajednicama.

VODITELJI

mr. sc. Mladen KLANAC, voditelj Obiteljskoga savjetovališta u Zadarske nadbiskupije, član Vijeća HBK za život i obitelj
(tel: 023/314252, mob: 099/3118129 e-pošta: mladen.klanac@zd.t-com.hr)

mr. sc. Kristina ROŽIĆ, voditeljica Obiteljskog savjetovališta Dubrovačke biskupije
(mob: 091/3233905, e-pošta: obiteljsko.savjetovaliste@dubrovacka-biskupija.hr)

Branko PAGADUR, voditelj Bračnog i obiteljskog savjetovališta Varaždinske biskupije
(tel: 042/314165, e-pošta: bracno-savjetovaliste@biskupija-varazdinska.hr)

5. Uloga udruga, pokreta i zajednica u posliježenidbenom pastoralu

SAŽETAK

Udruge, pokreti i zajednice već desetljećima daju vrijedan doprinos obiteljskom pastoralu Crkve u Hrvatskoj, no čini se da njihova uloga ipak nije dovoljno prepoznata i vrednovana. Dvije biskupske sinode o obitelji, izvanredna 2014. i redovna 2015., otkrile su da, s jedne strane, sami djelatnici i suradnici u pastoralu braka i obitelji u Hrvatskoj naglašavaju potrebu većeg uvažavanja uloge pokreta, udruga i zajednica te zagovaraju njihovo angažiranje djelovanje u Crkvi i društvu. S druge strane, u Završnom izvješću redovne sinode biskupa iz listopada 2015. više se puta spominju crkvene udruge, po-

kreći i zajednice, a prije svega u kontekstu praćenja bračnih parova i obitelji u prvim godinama braka te u drugim različitim situacijama.

Polazište ove radionice može se sažeti u tvrdnji iz spomenutog izvješća da “glavni doprinos pastoralu obitelji daju župe, kao obitelj obitelji, u kojima se usklađuje doprinos malih zajednica, pokreta i crkvenih udruga” (br. 77). U radionici će sudionici moći iznijeti svoja dosadašnja iskustva rada i suradnje s udrugama, pokretima i zajednicama, a svoje djelovanje kratko će predstaviti četiri koje se ciljano bave obiteljima ili u svojoj strukturi imaju sastavnicu koja to čini.

Liga obitelji Schoenstattskog pokreta koja odgojem i samoodgojem ostvaruje misiju svoga apostolata “Novi čovjek u novoj zajednici”, a njeni projekti usmjereni su sakramentalno vjenčanim bračnim parovima, kao i zaručnicima, s ciljem učvršćivanja i poboljšanja kvalitete vlastitog braka i obitelji, ali i osposobljavanja za obiteljski pastoral u okviru projekta “Obiteljska akademija”.

Hrvatska zajednica bračnih susreta koja za svoju temeljnu misiju ima promicanje kvalitete međusobnog dijaloga bračnih partnera, zaštitu i promicanje vrijednosti institucije kršćanskog braka i sakramenta svetog reda, te zaštitu obitelji kao osnovne stanice društva. Različiti oblici programa namijenjeni su zaručnicima i bračnim parovima, ali i svećenicima, redovnicima i redovnicama.

Nove obitelji Djela Marijina - Pokreta Fokolara koji svoj izvor ima u Isusu Raspetom i Napuštenom. Nove obitelji nastoje živjeti Ljubav 24 sata i zavrijediti prisutnost Isusa među njima, čime se razvija otvaranje prema svima: od obitelji i parova koji žive skladno, ali traže osnaženje i potporu, do onih u najrazličitijim potrebama poput rastavljenih, rastavljenih koji žive u novim zajednicama, udovicama, zaručnicima, mladima i djeci svih uzrasta.

Udruga “Obiteljsko obogaćivanje” čija je temeljna zadaća promicanje osobnog i bračnog napretka supružnika te pružanje pomoći roditeljima u odgoju djece. Tečajevi iz obiteljskog obogaćivanja, koji su temeljeni na stvarnim životnim situacijama iz obiteljskog života, osnovno su sredstvo postizanja tih ciljeva, a namijenjeni su roditeljima i bračnim parovima koji žele unaprijediti osobni rast te uspješno odgojiti svoju djecu.

Naposljetku, uvažavajući i doprinos ostalih poput Molitvenog vijenca “Kraljice obitelji” i Zajednice “Emanuel”, razmotrit će se načini i mogućnosti kako na temelju postojećih dobrih iskustava nastaviti graditi mostove suradnje da bi u župama uistinu došlo do uspješnog usklađivanja nastojanja u posliježenidbenom pastoralu.

VODITELJI

Mirjana NERALIĆ, sa suprugom Nikolom odgovorna za Obiteljsku granu Schoenstattskog pokreta i projekt Obiteljske akademije u Hrvatskoj
(mob: 098 933 5585, e-pošta: nikola.neralic@zg.t-com.hr)

Aleksandra LUKAVEČKI, sa suprugom Mladenom član Hrvatske zajednice bračnih susreta i član Odbora za pastoral braka i obitelj Varaždinske biskupije
(mob: 091/5953799, e-pošta: aleksandra.lukavecki@vz.t-com.hr)

Stipan KOPILOVIĆ, sa suprugom Brankom čini nacionalni odgovorni par za sekciju Novih obitelji, Djela Marijina – Pokret Fokolara
(mob: 098/208133, e-pošta: bis.kopilovic@gmail.com)

dr. sc. Ivan MALBAŠIĆ, sa suprugom Sanjom, član Upravnog odbora Udruge "Obiteljsko obogaćivanje" i koordinator programa za grad Varaždin
(mob: 099/570-4446, e-pošta: ivan.malbasic@vk.t-com.hr)

6. Sustavni pristup posliježenidbenom pastoralu: Model Đakovačko-osječke nadbiskupije

SAŽETAK

Utjelovljeni, raspeti i uskrslu Krist je i put Crkve (usp. Iv 14,6). A budući da se na neki način sjedinio i poistovjetio sa svakim čovjekom, pokazao je da je konkretan čovjek put Crkve. Ona ga nužno slijedi korak po korak i kroz njegov bračni i obiteljski život. Zanimanje i briga crkvene zajednice za bračni i obiteljski život, za njegovu kvalitetu i zdravlje, pripada stoga samom poslanoj Crkve.

Sadržaji posliježenidbenog pastorala u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji sustavni su i raznoliki. Usmjereni su na pomoć supružnicima da razvijaju svijest o tome da su brak i obitelj za njih posebni Božji poziv i posebno Božje poslanje u svijetu i u Crkvi te da oni svjedočeći vjernost evanđelju izgrađuju civilizaciju ljubavi i time pridonose rastu kraljevstva Božjeg. To se odvija putem različitih struktura. Posebno i još sustavnije usmjerenje dala je Druga biskupijska sinoda đakovačka i srijemska koja se odvijala se od 1998. do 2002. godine. Imala je za cilj produbiti svijest o svojoj vjerničkoj stvarnosti, o životnim i društvenim prilikama. Ozračje sinodskog hoda poticalo je među članovima Božjeg naroda duh intenzivnije molitve, duhovnog i pasto-

ralnog razlučivanja, kao i snažnijeg doživljaja kršćanskog zajedništva. Iz tog hoda proizašle su konkretne smjernice sinode koje su sadržane u Izjavama i odlukama Druge biskupijske sinode koje je Dekretom proglašenja proglasio tadašnji mons. Marin Srakić, nadbiskup. Izdajamo:

- Župa u okviru pastoralnog vijeća treba imati poseban odbor za brak i obitelj
- Župa treba uspostaviti redovite susrete bračnih parova, odnosno obitelji
- Nužno je uspostaviti redovitu suradnju između župnih i biskupijskih tijela zaduženih za pastoral braka i obitelji
- Potrebno je odgajati suradnike za pastoral braka i obitelji: župa traži suradnike, a Biskupijski ured i Povjerenstvo za pastoral braka i obitelji organiziraju stručno osposobljavanje, trajnu izgradnju i pružaju pomoć u superviziji.
- Na biskupijskoj razini, pri Nadbiskupijskom uredu za pastoral braka i obitelji, djeluje Nadbiskupijsko povjerenstvo za brak i obitelj koje je uklopljeno u Nadbiskupijsko pastoralno vijeće.
- Nadbiskupijsko povjerenstvo treba redovito pripremati materijale za neposredan pastoralni rad i slati ih kao pomoć u župne zajednice
- Potrebno je trajno poticati i uključivati vjernike i bračne parove u specifično obiteljske pokrete i udruge

U radionici će biti predstavljene i produbljene aktivnosti i usmjerenja koja se odvijaju u okviru posliježenidbenog pastorala u Đakovačko-osječkoj nadbiskupiji s konkretnim prijedlozima i razmjenom iskustava svih sudionika.

VODITELJI

vlč. Ivica MARTIĆ, župnik župe sv. Josipa Radnika u Osijeku, član Povjerenstva za pastoral braka i obitelj Đakovačko-osječke nabiskupije, predstavnik Đakovačko-osječke nadbiskupije u zboru nad/biskupijskih povjerenika za pastoral braka i obitelji uz Vijeće HBK za život i obitelj (mob: 098/233366, e-pošta: martic.ivica@gmail.com)

Suzana MATOŠEVIĆ, voditeljica Bračnoga i obiteljskoga savjetovališta u Slavonskome Brodu, tajnica Povjerenstva za pastoral braka i obitelji Đakovačko-osječke nabiskupije (tel: 035/411420, e-pošta: savjetovaliste-sb@djos.hr)

Elizabeta MATUZOVIĆ, član nadbiskupijskog povjerenstva za pastoral braka i obitelji, voditeljica Bračnoga i obiteljskoga savjetovališta u Osijeku (tel: 031/253 917, e-pošta: savjetovaliste-os@djos.hr)

Potrebna je obnova pastoralna u svjetlu Evanđelja obitelji i crkvenoga nauka. Stoga je potrebno brinuti se o prikladnoj izobrazbi svećenika, đakona, redovnika, kateheta i drugih suradnika u dušobrižništvu koje će najprije prigodom sakramentalne kateheze otvarati mogućnost ucijepljenja obitelji u čitavu župnu zajednicu... Duhovno praćenje obitelji može se shvatiti kao zasebna služba u zajednici. Predlaže se da biskupijski centri za pastoral obitelji uže i intenzivnije surađuju s drugim pastoralnim institucijama. Poželjno je da se posebna briga za vrijeme trajne izobrazbe svećenika i pastoralnih suradnika posveti odgovarajućim sredstvima koji će pridonijeti kvalitetnijem praćenju njihova psihološkoga i afektivnoga razvoja. To je posebno nužno za pastoralno praćenje obitelji u situacijama izvanrednoga i nasilničkoga karaktera.

Relatio Synodi, O pozivu i poslanju obitelji u Crkvi i današnjem društvu, br. 61.

Isuse, Marijo i Josipe
u vama promatramo
sjaj istinske ljubavi,
vama se s pouzdanjem obraćamo.

Sveta Nazaretska obitelji,
učini i naše obitelji
mjestima zajedništva i prostorom molitve,
istinskim školama evanđelja
i malim domaćim Crkvama.

Sveta Nazaretska obitelji,
neka u obiteljima nikada više ne bude
nasilja, zatvorenosti i podjele:
neka svatko tko je povrijeđen i sablažnjen
brzo osjeti utjehu i doživi ozdravljenje.

Sveta Nazaretska obitelji,
ponovno probudi u svima svijest
o svetom i nepovredivom značaju obitelji
i njezinoj ljepoti u Božjoj promisli.

Isuse, Marijo i Josipe,
čujte našu poniznu molitvu i uslišite nas!

Molitva pape Franje sa završetka Sinode 2015.